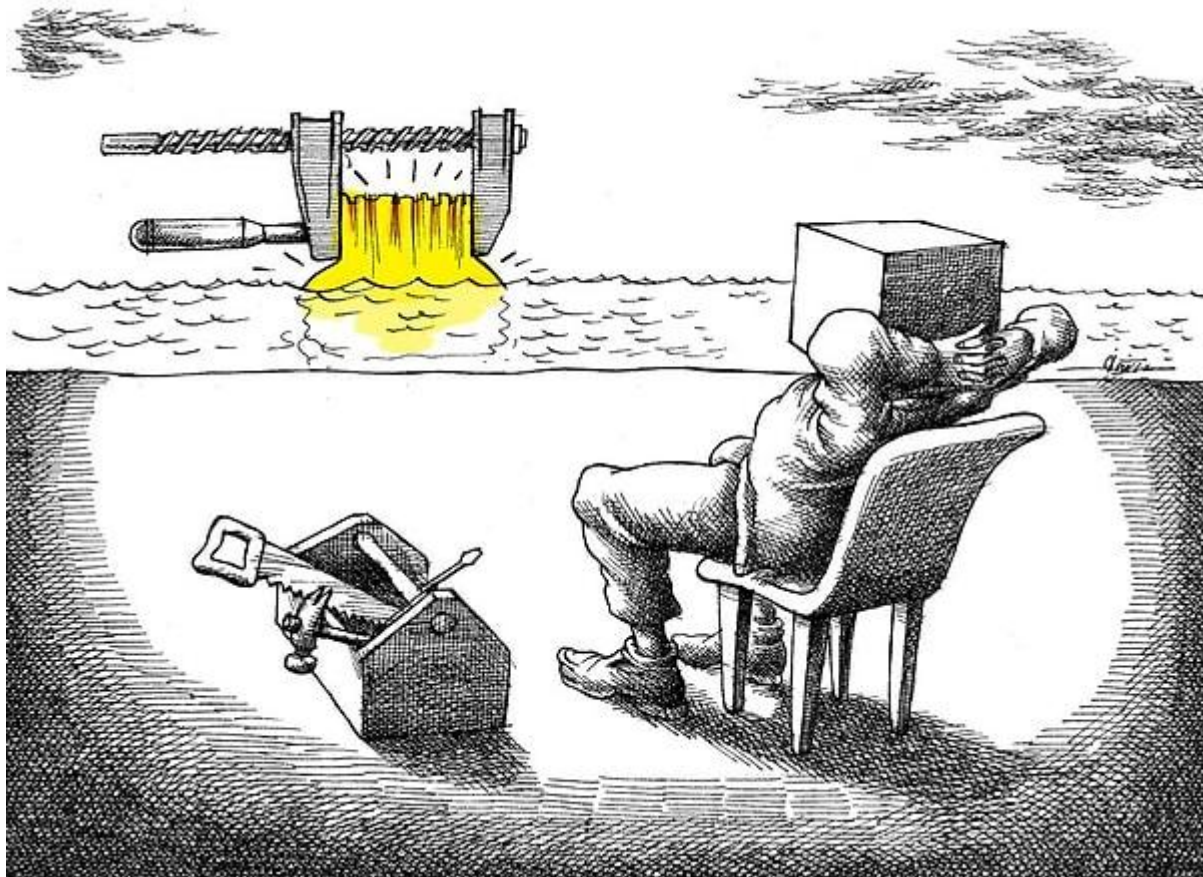

Aýak aşagyndaky deňiz / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Aýak aşagyndaky deňiz / satiriki hekaýa AÝAK AŞAGYNDAKY DEŇIZ

Stambulyň üç tarapy deňiz. Stambuluň deňizi göz önüne getirişiňiz ýalam däl, deňiz şäheriň howasynyň goýnuna dilkaw-dilkaw bolup süsňäp giripdir. Şonda-da, Stambulda deňize girmek, o dünýäde uçmaha girmekden has kyn bolsa gerek. Stambuluň o başyndan bu başyna kenarýaka raýonlaryň ählisini birtopar adamlar satyn alypdyr. Deňziň satyn alynmagy akla sygjak iş däl ahyryn! Deňzi satyn alanlar, howany bir satyn almasyn diýip dileg edeliň! Eýsem deňiz bilen howanyň arasynda ullakan tapawut edip duran zat barmy näme? Hernä, howany hem satyn alyp, bizi howasyzlykdan demikdirip öldürmeýänlerine şükür etmeli!

Kawaklardan Çekmejä, Şileden Pendige çenli negözel Stambul kenarlarynda mugt girip bolaýjak ýeke garyşlyk boş deňiz

galmandygyny görenimde, deňiziň nähili satyn alnysyna haýranym hekgerýär.

Sekiz ýyllap Anadolyny seýran edip, ahyrsoňunda Stambula dolanyp gelenimde, çagalarym meni gülüp-oýnap garşylapdy. Bu aýdýanlarym mundan on ýyl owal bolan zat. Stambula gelenden soň iň bolmanda şäheriň sapasyny göreýin diýen niýet bilem deňiziň kenarynda bir jaý alajak boldum. Düýşünde arzuw edäýmersiňmi!..

Deňiziň kenaryndan-a tapmadym, deňize golaýrak ýer tapsamam kaýyl boldum. Olam bolmady...

"Eý Hudaý, iň bolmanda deňiz görnüp duran ýer tapylmazmyka indi. Uzakdan deňize seredip, göwnüm-göwsüm açylar ýaly" diýip dileg etdim. Boluberyämi diýsene!..

Deňizi uzakdan synlamagam nesip etmedi. Ynha, birdenem Jihangirde deňizi synlap bolýan jaý satylýar diýäýmezlermi.

Jaýyň eýesi bize satyn aljak jaýymyň näçenji gatda ýerleşýändigini aýtmazdan gözünü ýumup agzyny açdy:

– Iki ýüz lira!

Men ör-gökden geldim:

– Aman-aman. Bu ne baha?..

– Amanyňy zamanyňy bilemok, isleseň iki otagly, bir hol...

– Hem gymmat, hem kiçi...

– Ýöne deňizi synlap bolýa-da, gadyrdan.

Deňizi synlasam bolýa diýip, şol wagtyň puly bilen iki otagly jaýa iki ýüz lira tölemäge razy boldum. Diňe şondan soň jaýyň eýesi bize öýi görkezermen boldy. Bina Jihangiriň baýrynda gurlupdyr. Gapydan giren badymyza merdiwan bilen ýerzemine düşdük.

Hudaý saklasyn, bu nähili bolýar-aý...

Biziň göz önüne getiren deňzimizi synlamak üçin ýokary çykmaly ýalydy. Bular ýaly, ýeriň aşagyna sümülmeli bolar öýtmändim-ä. Munuň bilenem dynmadyk. Merdiwan bilen ýerzeminiň düýbüne düşenimde içimden "deňizi aşakdan ýokarlygyna synlamalydyr-laý" diýip pikir etdim. Ýeriň iki gat düýbüne, tüm-garaňky ýere indik.

Öý eýesi çakmagyny ýakdy. Elektrik çyranyň düwmesini basyşdyrды. Çyra ýanmansoň sögünip başlady:

– Tüff, içigara galmyş, tok öçüpdür!..

Çakmagyň ýagtsyna gapyny açyp, içeri girdik. İçeri girensoň bir ýerlerden çalaja yş görüldi.

Jaý ýapgydyň ýüzünde gurlansoň, bir çünki ýeriň düýbüne

birikýärdi. Men öý eýesine:

– Hany, siz ikinji gat diýmänmidiňiz?..

– Hawa. – Ol müýnürgemän sözünü dowam etdi. – Munuň aşagynda ýene iki gat bar.

Öýüň daşaryk seredýän üç penjiresi bar eken. Üns bilen üç penjiredenem seredip gördüm. Birküç sany agaçdyr diwardan başga görüňän zat ýok.

– Ýeri bolýa, hany deňiz?

– Gözüňi giňräk açyp, gowja seret.

– Men deňizem göremok, meňizem.

Şol ikiarada aýalymam ara sokulyp:

– Menem ne-hä deňiz, ne-de deňze meňzeş zat görýärin – diýdi.

Men öý eýesine:

– Gadyrdan – diýdim. – Siz deňizi synlap bolýar diýdiňiz ahyryn. Ýa näme, diwaryň ýüzüne deňziň suratyny asyp, şony synlap oňmalymy?..

– Eý, waýý, bu näme diýdigiňiz boldy indi?!.. Meň öýümden deňiz görnenokmy?..

Onuň nadaralygy "öýümden deňiz görnenok" diýdiler diýip, biziň üstümüzden suda arza berjege meňzeýärdi. Men sypaýyçylyk eden boldum.

– Bagyşlarsyňyz, agam. Maksadym seniň öýüňi püçege çykarmak däl. Ýöne meniňem, aýalymyňam deňize gözi düşmedi. Belkäm, başgalara görüňändirem. Bize-hä görünmedi.

– Bejit, oturgyç getiriň! – diýip, ol ýokarlygyna gygyryp goýberdi. Onýança hyzmatkär bir oturgyç getirdi.

Öý eýesi oturgyjyň üstüne çykdy. Hamala gury ýere gözi düşüp, "Ýer!.." diýip gygyran Hristofor Kolumbyň gämiçisi ýaly:

– Ynha, deňiz!.. – diýip gygyrdy. – Ynha deňiz, legen ýaly aýagyňyzyň aşagynda ýaýylyp ýatyr!

Ol düşensoň oturgyja men mündüm.

Hudaý saklasyn!.. Deňize meňzeş göze ilýän zat bolmasa näme. Işigaýdanyň gözüne görüňän bolaýmasyn? Ýa ol dälidikä? Ýogsam bolmasa "Ynha, deňiz! Ynha, deňiz!" diýip bizi zor bilen deňizi görendigimize ynandyrjak bolmazdy ahyryn? Men:

– Bagyşlarsyňyz, jenap. Men deňiziň nämedigini gowy bilýän. Men Stambulda önüp-ösdüm. Penjireden seredenimde asmanda birküç sany gök öwüsýän zatdan başga hiç zat göremok. Olam bolubilse bulutdyr – diýdim. Öý eýesi:

– Boýuňyz näçe – diýip sorady.

Başga wagt soralsa jogap bermezdim welin, alaçsyz jogap

bermeli boldum:

– Bir ýüz elli sekiz.

– Hä, boldy, boldy. Menem bu adamyň gözi gapykmyka, näme üçin deňizi görüp bilenokka diýip otyryn. Indi näme üçin deňizi görüp bilmeýäniň belli boldy.

– Näme üçin görüp bilemokmysym?

– Boýuňyz ýetenok, üçini şol! Deňizi görmek üçin azyndan bir metr ýetmiş baş santi boýuň bolmaly. Ökjäni galdyryp seret bakaly.

Men onuň aýdyşy ýaly edibem seredip gördüm, ýene-de görüňän zat ýok.

– Bökjekle biraz, şonda görersiň.

Deňizi görjek bolup oturgyjyň üstünde bökjekläp, ikiýana hallan atybildim. Tasdan potologa degip kelläm ýarylýardy. Barybir deňize gözüm düşmedi. Öý eýesi:

– Stol getiriň, balkondaky kiçi stoly! – diýip gygyrdy.

Stol geldi. Ol oturgyjy stoluň üstünde goýdy. Oturgyjyň üstüne-de men çykdim.

– Nätdi, indi görýäňmi?

Men begenjime bäs gelip bilmän tasdan oturgyjyň üstünden başaşaklygyna ýykylýardym.

– Gördü-üü-ümm, gördüm!

– Näme gördüň?

– Deňizi gördüm, deňizi...

Aýalym uludan demini alyp:

– Hudaýa şükür! – diýdi. – Janyňy howp astyna alyp stoluň üstündäki oturgyja çykyp deňizi gördüň. Gutlaýan! Deňziň haýsy tarapy görüňär? Mermer deňzi tarapmy, Bosformy?

– Haýsy tarapyň deňzidigin-ä bilemok welin, bir garyş çemesi deňiz-ä gördüm.

Öý eýesi al-petimden aldy:

– Stambully diýenem bolýaň özüňe. Haýsy deňzidigini bileňok. Seniň gören deňziň Gyz diňiniň iki ýüz metr çemesi günbatary bilen Saraýburnynyň aralygy.

Öý eýesiniň, wahtýoryň, aýalymyň kömegi bilen oturgyçdan düşdüm. Men:

– O-oooh, göwnüm açylaýdy – diýdim. – Deňiz howasy birbaşga bolaýýa.

Aýalym çişik bolansoň:

– Wah-eý, men oturgyja çykyp görübilemok-da – diýip, gynanç bilen başyny ýaýkady. Men oňa göwünlik beren boldum:

– Saña stola, oturgyja çykjak bolsaň hyllalla bolar. Göçüp gelensoň bir alajyny taparys, münüp seretmek üçin...

Aýalym:

– Adam deňizi ýatan ýerindenem synlap bilse gowudy-da... – diýdi. Öý eýesi ony jogapsyz goýmady:

– Ýatan ýeriňizdenem deňizi synlap bolýar.

– O nähili? Stoluň, oturgyjyň üstüne çykyp ýatmalymy?

– Ýok. Sizden öňki kireýne ýaşanlar ýatan ýerlerinden deňizi arkaýyn synlap ýatarlardy. Hany, bi suwasty periskoplar ýokmudy, ana, şol periskopdan birini edinersiňiz. Onsoň ýatan ýeriňizde ine-gana deňizi synlap ýatmaly.

– Periskop diýdiňizmi? Tapylýan zatmy o?

– Nätdiňaý muny. Köp wagtlaý Stambuly görmäniňiz belli. Indi stambullylaryň segsen göteriminde periskop bar. Periskop her bir öýe gerek zat. Agşamlaryna işden ýadap geleniňizde deňizi synlasaňyz ýadawlygyňyz zym-zyýat bolaýar edil.

– Jenap, bu öýüň gadryny bilmeýän ekeniň.

Öý eýesi aňk-taňk boldy.

– O nähili?

– Seň bu tünegiň aýda iki ýüz däl, günde azyndan iki ýüz lira girdeji getirer.

– Nädip?

– Ynha, şeýdip: "Ajaýyp peýzaž howasyny synlamak isleýänler üçin. Sagadyna iki ýarym lira" diýip gazetlere bildiriş beriň. Gapynyň agzynda bilek paýlap ýetişi bilmersiň.

Tasdan onuň bilen gyzyl ýumruga girýärdik. Hernä şobada daşary çykaýdyk. Aýalym merdiwandan çykyp barýarka:

– Şunça ýere azap edip gelenime görä, deňizi birje gezek menem görübilsedim... – diýip, hyklady...

Eziz NESIN. Satiriki hekaýalar